

15. CONCLUSIONS

15. CONCLUSIONS

Sobre el Catàleg de paisatge com a instrument

El Catàleg de paisatge de la Regió Metropolitana de Barcelona és un instrument amb un enorme potencial per a la planificació d'aquest territori. Estableix pautes, criteris i accions destinades a integrar el paisatge en el planejament territorial, urbanístic i sectorial; pot orientar futures cartes del paisatge; proporciona objectius de qualitat paisatgística i informació paisatgística útil en els processos d'avaluació ambiental de plans i programes, en els estudis d'impacte ambiental i en els estudis d'impacte i integració paisatgística i pot orientar iniciatives i projectes dels agents econòmics i socials. A més, pot servir de base per realitzar campanyes de sensibilització i educació.

El Catàleg orienta les polítiques de paisatge de la Regió Metropolitana de Barcelona. A partir de la caracterització del paisatge duta a terme, el Catàleg defineix 11 objectius de qualitat paisatgística per al conjunt de la Regió Metropolitana de Barcelona. També proposa un conjunt de criteris i accions que poden orientar tant els instruments de planificació territorial, urbanística i sectorial com els projectes d'actuació que afecten el territori o agents i administracions amb incidència sobre el paisatge, i contribuir així a l'assoliment dels 11 objectius de qualitat paisatgística. De la mateixa manera, per a cadascun dels 27 paisatges (unitats de paisatge) de la Regió Metropolitana de Barcelona, també defineix un conjunt d'objectius de qualitat paisatgística i de criteris i accions orientats a la protecció, gestió i ordenació del paisatge. Cal destacar que els objectius de qualitat paisatgística i els criteris i accions que aquest Catàleg proposa van més enllà de demandes convencionals de creació de nous espais protegits o de tractament de determinats paisatges de manera aïllada: orienten per a una política paisatgística integradora, vàlida per a tots els indrets de la Regió Metropolitana de Barcelona i que, per tant, pugui ajudar a l'assoliment del benestar individual i social de la població.

El Catàleg de paisatge de la Regió Metropolitana de Barcelona incidirà en la planificació territorial i urbanística d'aquest àmbit. El Catàleg s'ha redactat de manera simultània i coordinada amb la del Pla territorial metropolità de Barcelona per part del Departament de Territori i Sostenibilitat. S'aplica, per tant, sobre el mateix àmbit territorial i ha aportat al Pla un conjunt d'objectius de qualitat paisatgística, propostes de criteris i accions orientats a la protecció, gestió i ordenació del paisatge i una base per a la definició de les directrius del paisatge que aquell ha d'incorporar. D'aquesta manera, dóna compliment al que preveu la Llei de protecció, gestió i ordenació del paisatge.

Durant el procés de participació ciutadana han participat més de 1.700 persones procedents de tots els àmbits: entitats naturalistes, centres d'estudi, cambres de comerç, institucions culturals, associacions empresarials, sindicats, plataformes territorials, tècnics de diversos nivells de l'administració pública, col·legis professionals, grupsecologistes i promotors privats, així com ciutadans a títol individual. En aquest procés s'han utilitzat diversos instruments de participació: quatre tallers oberts a Mataró, Terrassa, Sitges i Barcelona (amb la participació de 32 persones), un estudi d'opinió amb 1.050 enquestes, una consulta a través del web de l'Observatori del Paisatge (577 enquestes, amb 737 aportacions) i tallers amb 62 agents del paisatge.

Sobre la diversitat paisatgística de la Regió Metropolitana de Barcelona

La Regió Metropolitana de Barcelona està formada per 27 unitats de paisatge (paisatges) que contribueixen a l'elevada riquesa i diversitat paisatgística de Catalunya, que té un total de 135 paisatges. Els 27 paisatges constitueixen les peces territorials bàsiques on reconèixer paisatges diferents. Les unitats de paisatge de la Regió Metropolitana de Barcelona són: Alt Gaià, Alt Maresme, Ardenya-Cadiretes, Baix Maresme, Baix Montseny, Baixa Tordera, Cingles de Bertí i Gallifa, Collserola, Delta del Llobregat, Montmell, Garraf, Litoral del Penedès, Moianès, Montseny, Montserrat, Muntanyes d'Ordal, Pla de Barcelona, Pla de Montserrat, Plana del Garraf, Plana del Penedès, Plana del Vallès, Sant Llorenç del Munt i l'Obac - el Cairat, Serra de Marina, Serres d'Ancosa, Vall Baixa del Llobregat, Valls de l'Anoia, Xaragalls del Vallès.

Hi ha deu trets que defineixen principalment el caràcter paisatgístic de la Regió Metropolitana de Barcelona. Són el **fet urbà amb una extensa xarxa de ciutats** (més enllà de la conurbació urbana amb centre a Barcelona, el paisatge urbà s'estén cap al Delta del Llobregat, la Plana del Garraf, i el sector occidental de la Plana del Vallès); la **urbanització de baixa densitat** (marcadament estesa pel Vallès, Collserola, Muntanyes d'Ordal i el Baix Maresme); la **densitat d'infraestructures viàries, logístiques, industrials i de serveis** (sobretot el corredor del Llobregat, el corredor mediterrani, la línia de costa, l'eix de la C-16 i la C-58, l'aeroport, el port autònom de Barcelona, la zona Franca i el reguitzell de polígons industrials que se situen al voltant dels principals eixos d'accés a la ciutat de Barcelona); els **patrons d'assentaments i nuclis de població singulars** (veïnats rurals formant carrers a la Plana del Penedès i nuclis estructurats pel sistema de rieres del Maresme; i, singularment, l'Eixample de Barcelona); la **xarxa d'espais naturals** (espais protegits d'un gran valor natural i ecològic però també social); el **patrimoni arquitectònic** (principalment el patrimoni del modernisme així com el medieval, noucentista, les cases d'indians i l'arquitectura contemporània); la **singularitat del paisatge de vinyes i la pedra seca** (a les unitats de paisatge de la Plana del Penedès, les Valls de l'Anoia, la Plana del Garraf i el Baix Maresme, sud de la Serra de Marina, Muntanyes d'Ordal, Garraf,

oest de Collserola, Montmell, Serres d'Ancosa); les **valls al·luvials i deltes** de tradició agrària (del Llobregat i la Tordera); el **mosaic agroforestal** (boscors mixtos d'alzines i pins i conreus de cereal o vinya de la Plana del Vallès i les Valls de l'Anoia); i els **fons escènics** configurats per les carenes més emblemàtiques (Montseny, serralada de Marina, Sant Llorenç del Munt i serra de l'Obac, Collserola, Montjuïc, massís del Garraf, Montserrat, Montnegre-Corredor). La població metropolitana atribueix a alguns d'aquests elements una gran quantitat de valors, així com a d'altres qualitats molt negatives; tots ells doten d'identitat, caràcter i simbolisme els paisatges de la Regió Metropolitana de Barcelona.

Sobre els valors en el paisatge

Els paisatges de la Regió Metropolitana tenen un gran reconeixement dins del territori català per l'elevat valor social i productiu però també per la singularitat de determinats escenaris, la rica tradició artística, els fenòmens de l'estiu i de l'excursionisme, i la dimensió identitària que tenen per als seus habitants. Una de les singularitats més rellevants de la Regió Metropolitana de Barcelona respecte altres territoris de Catalunya és el paisatge urbà amb grans valors estètics, històrics, socials, productius i identitàris forjats al llarg d'un dilatat procés d'humanització i d'esdeveniments històrics rellevants. Una altra de les característiques és la diversitat pel fet que en una petita franja de territori s'hi congreguen des de paisatges litorals típicament mediterranis a paisatges de muntanya de caràcter centreeuropeu (Montseny), passant per la plana vitivinícola del Penedès o pels elements arquitectònics reconeguts a nivell mundial.

La població de la Regió Metropolitana de Barcelona reconeix la importància del paisatge com a element identitàri i com a element imprescindible per garantir una bona qualitat de vida i, per tant, la necessitat de preservar-lo i ordenar-lo. Els paisatges més reconeguts socialment són el paisatge litoral del Maresme i el Garraf, el paisatge singular de vinyes del Penedès, el paisatge natural de Collserola, el Montseny o de Sant Llorenç del Munt i l'Obac o el paisatge monumental i de forta càrrega identitària de Montserrat.

El Montseny, Montserrat, la vinya del Penedès, els camps de secà del mosaic agroforestal de la plana vallesana, els conreus de la vall baixa i el delta del Llobregat, les colònies industrials, l'arquitectura modernista i, especialment, la Sagrada Família són els paisatges i els elements amb més contingut simbòlic i identitàri de la Regió Metropolitana de Barcelona. Altres espais o elements, com ara les platges del Maresme, les costes del Garraf, la silueta de la central tèrmica de Sant Adrià del Besòs, el conjunt Tibidabo -Torre de les Aigües - Torre de Collserola, alguns castells (com el de Burriac, el de Sant Martí Sarroca o el del Tagamanent, entre d'altres), les esglésies o ermites (per exemple, Sant Miquel del Fai, Santa Maria del Mar o la Catedral del Sant Esperit de Terrassa), els

fars (far de Calella, far de Montjuïc, far del Llobregat, far de Sant Cristòfol), determinats cims o cingleres (la Mola, el Montcau, el Turó de l'Home, el Matagalls, el turó Gros del Montnegre, etc.) o, fins i tot, en determinats paratges, els murs de pedra seca també són referents de l'imaginari col·lectiu.

La façana marítima del litoral barceloní conté valors naturals, arquitectònics, urbanístics i culturals que li donen un caràcter singular, com ara nuclis litorals tradicionals, cases modernistes i d'indians, ports, penya-segats i platges, zones dunars i humides. Entre els naturals, destaquen les reserves naturals parcials de Remolar-Filipines i de la Ricarda-Ca l'Arana al delta del Llobregat. Pel que fa als valors urbanístics destaquen les façanes marítimes històriques de Calella, Sant Pol de Mar, Canet de Mar, Arenys de Mar, el Masnou, Badalona, Garraf, Sitges i Vilanova i la Geltrú i la vila olímpica de Barcelona.

La Regió Metropolitana de Barcelona té àrees de valor paisatgístic reconegut per diverses normatives catalanes i internacionals. Al voltant del 28% del territori barceloní està inclòs al PEIN i, en alguns casos, compta amb una figura de protecció específica, cosa que garanteix la conservació dels valors naturals. Entre d'altres, destaquen: la Reserva de la Biosfera/Parc natural del Massís del Montseny, el Parc natural del Massís de Sant Llorenç del Munt i Serra de l'Obac, el Parc natural de la Muntanya de Montserrat i la Reserva natural parcial de Montserrat, la Reserva natural parcial de la Ricarda-Ca l'Arana, la Reserva natural parcial de Remolar-Filipines. I és especialment notòria la Xarxa de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona: Parc del Montnegre i el Corredor, Parc de la Serralada Litoral, Parc de la Serralada de Marina, Parc de Collserola, Parc agrari del Baix Llobregat, Parc del Garraf, Parc d'Olèrdola, Parc del Foix. I també els espais d'interès natural dels Estanys de Tordera, Serres de Montnegre-el Corredor, la Conreria-Sant Mateu-Céllecs, Gallecs, Serra de Collserola, Delta del Llobregat, Muntanyes de l'Ordal, Massís del Garraf, el Foix, Capçaleres del Foix, Valls de l'Anoia, Roques Blanques, Montserrat, Riu Llobregat, Serra de Collcardús, Sant Llorenç del Munt i l'Obac, Gallifa, Cingles de Bertí, Massís del Montseny, la Sauva Negra, el Moianès, molts d'ells inclosos en les figures jurídiques anteriors.

Moltes muntanyes, cims i serres de la Regió Metropolitana de Barcelona representen fons escènics de gran valor visual i simbòlic, com per exemple Montserrat i Sant Jeroni (1.216 m), el Montseny i el Turó de l'Home (1.706 m) o el Matagalls (1.697 m), Sant Llorenç del Munt i la Mola (1.104 m) o el Montcau (1.057 m), els cingles de Bertí, el pic del Vent (816 m), la serra de Montnegre-Corredor i el turó Gros (773 m), la serra del Bolet i la serra d'Ancosa, el massís del Garraf i la serra d'Ordal o Collserola i el Tibidabo (512 m).

Per la condició de fites, fons escènics i escenaris de molts nuclis de població, el paisatge urbà constitueix un altre dels components amb valor. Destaca en gran manera **la gran conurbació urbana amb centre a Barcelona** on sobresurt l'Eixample del Pla Cerdà i el model de desenvolupament

urbà de la ciutat. Altres elements amb valor són **els veïnats rurals formant carrers de cases entre mitgeres** sobretot a la Plana del Penedès i a les Valls de l'Anoia (el Mas de la Pansa, el Maset dels Cosins, les Cases Noves de la Riera, les Conilleres, Can Croset, l'Alzinar, el Carrer del Molí, veïnat de Sant Antoni, la Garrofa, el Carrer Nou, Cal Pau Xic, les Cases Noves, Sabanell, les Casetes d'en Raspall, Corral del Mestre, Ca l'Avi, la Xata, Bonavista, el Puig, els Molins, el Torrentfondo, la Beguda Baixa, Can Rossell, el Carrer d'en Rovira, Mas Comtal, les Cases Roges, Can Torres, Cal Claramunt i Cerdinyola); i **els nuclis estructurats pel sistema de rieres** del Baix i Alt Maresme (Sant Pol de Mar, Arenys de Munt, Arenys de Mar, Cabrera de Mar, Cabriels, Vilassar de Dalt, Vilassar de Mar, Premià de Dalt, Premià de Mar, Teià, Alella, el Masnou, Tiana i Montgat). En general, el fet urbà d'aquest àmbit territorial es caracteritza per les formes del gòtic, modernisme i noucentisme que són presents a moltes trames urbanes, edificis històrics i espais públics (nuclis històrics, eixamples, ciutats balnearis, cases dels indians, torres d'estiueig).

A la Regió Metropolitana de Barcelona hi ha tres grans paisatges agrícoles d'elevat valor productiu. Són els conreus de la vinya de la D.O. Penedès; els conreus d'horta i regadiu del Parc agrari del Llobregat; i el mosaic agroforestal i cerealístic de la Plana del Vallès.

Altres espais agrícoles i àrees singulars des d'un punt de vista paisatgístic de la Regió Metropolitana de Barcelona, també pel seu valor productiu, són la Plana del Garraf, la Baixa Tordera, la D.O. Alella al Baix Maresme i els cultius d'horta en estructura lineal de vall de l'Alt Maresme, especialment a la vall de la riera de Vallalta. També destaquen els espais agroforestals del Baix Montseny, les Serres d'Ancosa i l'est del Moianès, pel contrast entre conreus i bosc, o els espais entre Mataró i St. Andreu de Llavaneres o entre Pineda de Mar i Sta. Susanna, on encara es conserven conreus herbacis vora mar.

La Regió Metropolitana de Barcelona atresora una extensa xarxa de sèquies i canals històrics destinats al reg i als usos productius, que donen lloc al paisatge agrícola de regadiu i es troben en part amenaçades. Aquestes xarxes han donat caràcter sobretot a les planes fluvials i als deltes agrícoles del Baix Llobregat i de la Tordera.

Els paisatges representats en l'art i la literatura a la Regió Metropolitana de Barcelona han contribuït a construir l'imaginari paisatgístic actual de la població barcelonina. Una de les contribucions més reconegudes és l'*Oda a la pàtria* (1833) de l'escriptor Bonaventura Carles Aribau pel fet de propiciar el romanticisme i el moviment de la Renaixença però, sobretot, per considerar les muntanyes de Montserrat i el Montseny com a principals referents de la pàtria. Altres contribucions destacades són les de Jacint Verdaguer, Joan Maragall, Josep M de Sagarra, Santiago Russiñol o Josep Pla, per les descripcions dels paisatges forestals de la serralada Prelitoral, dels paisatges agraris del Maresme, el Vallès o el Llobregat així com dels efectes de la industrialització sobre aquests paisatges.

L'imaginari paisatgístic es completa amb les descripcions del paisatge urbà del realisme de finals del s. XIX i del modernisme de principis del s. XX. Totes aquestes aportacions en el camp de l'expressió artística, i moltes d'altres de la pintura, l'escultura o la música, de qualsevol època i estil, inclòs la contemporània, han donat a conèixer els paisatges de l'àmbit de la Regió Metropolitana de Barcelona i han contribuït a construir l'imaginari paisatgístic actual de la població metropolitana.

A l'àmbit de la Regió Metropolitana de Barcelona hi ha diversos enclavaments privilegiats per a l'observació, interpretació i educació en els valors del paisatge. Solen coincidir amb fites topogràfiques (serres, puigs, colls, etc.), edificacions de caràcter religiós (ermites, santuaris, etc.), punts elevats dels nuclis urbans o fins i tot marges de carreteres de la xarxa viària secundària o local. Els principals miradors són Mare de Déu de Foix, castell de Sant Martí Sarroca, creu de Sant Isidre, Montcau, castell de Gelida, Sant Joan, la Mola, castell de Granera, el Pedrós, puig de la Creu, turó de l'Home (Montseny), Matagalls, turó de la Magarola, Tibidabo, torre de Collserola, l'Arrabassada, mirador de Sarrià, puig Castellar, turó de la Peira, el Carmel, turó de la Rovira, parc Güell, castell de Montjuïc, mirador de Torre Baró, castell de Burriac i castell de Palafolls.

La Regió Metropolitana de Barcelona compta amb una xarxa d'itineraris paisatgístics motoritzats, que permeten contemplar un ampli ventall dels paisatges de l'àmbit. Entre els quals es poden destacar els itineraris entre Font-rubí-Bosc Negre, Sitges-Plana Novella, la Ginesta-Sitges, Sant Celoni-Santa Fe, Barcelona-Sant Cugat. I **itineraris a peu,** que permeten interactuar amb el paisatge i els seus valors. Són: Sant Martí Sarroca-Portons, Torrelles de Foix-Sant Quintí de Mediona, Santa Margarida i els Monjos-el Castellot, Sant Martí Sarroca-Sant Sadurní d'Anoia, Sant Martí Sarroca-Pla Penedès, Castellot-Avinyonet del Penedès, Santa Margarida i els Monjos-les Gunyoles, Avinyonet del Penedès-Sant Sadurní d'Anoia, Vilafranca del Penedès-Piera, Vilanova i la Geltrú-Garraf, Sant Joan Despí-Martorell, Sant Cugat-la Mola, Barcelona-les Fonts, Barcelona-Sant Cugat, Barcelona-Collserola, Premià de Dalt-Sant Mateu.

La gran diversitat de paisatges existents en un territori de superfície reduïda com és la Regió Metropolitana de Barcelona és una oportunitat d'importància estratègica per al turisme, en un moment en què la qualitat del paisatge és un dels elements més valorats per un segment cada vegada més ampli del mercat turístic.

Sobre el paisatge actual de la Regió Metropolitana de Barcelona i les seves dinàmiques

Els usos del sòl predominants a la Regió Metropolitana de Barcelona són actualment el forestal i l'urbà. La vegetació forestal ocupa aproximadament el 57% de la superfície. Els conreus s'estenen

per un 15% del territori, mentre que l'espai construït ocupa més del 19% de la superfície. El litoral i les làmines d'aigua, entre d'altres, representen percentatges relativament poc significatius en comparació a aquests tres usos principals. El paisatge urbanitzat és, proporcionalment, el més elevat en comparació amb la resta de Catalunya, i el més significatiu a la Regió Metropolitana de Barcelona, tot i que, evidentment, els paisatges forestal tenen el major pes en termes absoluts.

Es produeix un creixement general del sòl urbanitzat en les últimes dècades. Aquest té lloc no només al litoral i als nuclis urbans consolidats, sinó que configura noves àrees periurbanes, sovint molt majors que el propi nucli original. L'evolució de l'habitatge durant els darrers anys ha estat marcada per un creixement d'una magnitud i una durada sense precedents vinculat a la integració a la Unió Europea, la reducció del nombre de persones per llar, l'arribada d'immigració extracomunitària i, anteriorment, per la descongestió demogràfica de la ciutat de Barcelona, tant pel que fa a població, com per la deslocalització industrial cap a les corones metropolitanes. En el territori, la dinàmica urbana ha estat marcada pel trànsit d'un model de creixement concentrat, a un model difús i basat en el cotxe particular i les infraestructures de transport, que s'ha focalitzat de manera especial a l'eix del Llobregat, l'eix del Besòs i la plana Vallesana, a causa de la profusió de polígons industrials, comercials i residencials. La crisi econòmica iniciada el 2007 ha comportat una aturada notable del sector immobiliari que malda per reduir el llast que suposen els més de 46.000 (2012) habitatges nous sense vendre i per no aturar les promocions noves en previsió de futures demandes d'habitatge.

A les àrees de forest, la construcció i millora d'infraestructures i el pas de segones residències a residències habituals ha repercutit en un important creixement urbanístic de baixa densitat que ha transformat els fons de vall, els vessants i fins i tot alguns careners. Aquest fenomen s'ha donat principalment a les Muntanyes d'Ordal, en relació amb l'eix del Llobregat, a la vessant nord de la serra de Marina, en relació amb l'eix del Besòs i la plana vallesana, al vessant sud de la serra de Marina, vinculada a la massificació de l'estiu a l'alt Maresme i a la millora de la C-32, i a Collserola, especialment al vessant nord, en continuïtat amb el nucli de Sant Cugat del Vallès. Les urbanitzacions de cases unifamiliars o adossades, o una barreja de les dues, han suposat un canvi en la forma dels assentaments i l'emergència de noves formes urbanes. En alguns casos això produeix un contrast entre les cases dels pobles i els habitatges de les urbanitzacions que se situen al seu voltant, una manca d'encaix entre els teixits urbans, una desfiguració de la fesomia de les poblacions i, per últim, la progressiva uniformització dels paisatges.

Els creixements urbanístics han tendit a modificar perfils i escenaris urbans tradicionals i han generat tres fenòmens urbans principals que han canviat els paisatges. Aquests fenòmens són: les **conurbacions** (continus urbanitzats formats per infraestructures i edificacions que uneixen o són susceptibles d'unir sense solució de continuïtat nuclis urbans diferents), com la conurbació de Pallejà a Sant Boi de Llobregat i fins a Castelldefels, o la que ja enllaça el Llobregat amb el Besòs, des del

Papiol passant pel Prat de Llobregat a Badalona i fins a Granollers que, a més, s'estén per la riera de Caldes fins a Palau-solità i Plegamans, o pel riu Ripoll fins a Sabadell; les **carreteres-aparador** (implantacions d'activitats principalment de serveis al llarg de les carreteres d'entrada als nuclis urbans), com les que es troben a les entrades de moltes poblacions de l'àmbit metropolità; i els **continus urbanitzats de la façana litoral** (d'edificació residencial, turística, comercial i industrial que uneixen espais urbanitzats diferenciats al llarg de la façana marítima), com els de Pineda de Mar-Calella; Canet de Mar-Arenys de Mar-Caldes d'Estrac-Sant Andreu de Llavaneres; Mataró-Vilassar de Mar; Vilassar de Mar-Premià de Mar-el Masnou-Montgat-Badalona.

El fenomen de les carreteres-aparador ha provocat una de les principals transformacions de la Regió Metropolitana de Barcelona. Apareix així una nova forma urbana de caràcter lineal, amb una disposició seqüencial d'edificacions dirigides sobretot a activitats comercials i de serveis però també logístiques i industrials (magatzems, concessionaris de cotxes, hipermercats, aparcaments, tanques publicitàries, indústries, etc.) que tendeix a emular el carrer comercial tradicional a escala periurbana. Aquestes noves edificacions es caracteritzen per una absoluta manca de coherència interna pel que fa a tipologies constructives i externa pel que fa a l'encaix amb el territori preexistent. En general, trenquen amb el caràcter de la trama urbana i desfiguren la imatge d'entrada de les localitats en qüestió. Així mateix, pel fet de ser un tipus de paisatge similar arreu, proporciona a les poblacions una imatge uniforme i repetitiva que banalitzava el paisatge.

Cal preveure un creixement del sòl urbà en el futur; tanmateix, a un ritme inferior al dels darrers vint anys. Això s'explica per la existència d'un dèficit o demanda latent, en funció de la població actual i la previsible en els propers vint anys, així com pels milers d'hectàrees qualificades com a sòl urbanitzable delimitat i no delimitat.

Un bon nombre d'infraestructures viàries i ferroviàries incidiran notablement en el paisatge de la Regió Metropolitana de Barcelona. La densificació del corredor d'infraestructures mediterrani (AP-7 i tren d'alta velocitat) ha incrementat la fragmentació i ha modificat el paisatge de la Plana del Penedès, la Plana del Vallès i el Baix Montseny. Igualment, la futura B-40 o quart cinturó i el tren orbital metropolità afecten i afectaran alguns espais que ja pateixen els impactes de la densificació d'infraestructures com la Plana del Vallès i el Pla de Montserrat i d'altres que encara mantenen certs nivells de naturalitat com el Garraf, les Valls de l'Anoia, els Xaragalls del Vallès o la Serra de Marina. L'altra gran infraestructura prevista a la Regió Metropolitana de Barcelona és el ramal del tren d'alta velocitat fins a l'aeroport del Prat de Llobregat que representa una nova infraestructura lineal al llarg del curs fluvial del corredor del Llobregat, i podria suposar un nou impacte sobre l'espai agrari del Delta del Llobregat sotmès a una enorme pressió antròpica. Tot i la probable necessitat econòmica del desenvolupament d'infraestructures de transport, cal tenir presents els riscos socials i naturals de l'increment del consum de sòl i la fragmentació del paisatge.

La concentració de diferents línies elèctriques de molt alta tensió que s'han construït per donar a servei a l'elevada població de la Regió Metropolitana de Barcelona representen un impacte visual notable. Inversament a les infraestructures de transport, les línies de molt alta tensió es concentren a les unitats més naturals de l'àmbit, on tenen un impacte especialment acusat sobre el paisatge. Destaca aquest impacte a les unitats del Garraf, les Muntanyes d'Ordal, Collserola, els Xaragalls del Vallès i Sant Llorenç del Munt i l'Obac - el Cairat.

Al paisatge forestal s'observa un augment de la superfície forestal combinat amb una disminució de bona part dels aprofitaments silvícoles tradicionals (Montseny, Sant Llorenç del Munt, Montnegre), fet que comporta un augment del bosc dens, tancat, que afavoreix l'homogeneïtzació del paisatge i l'augment del risc d'incendi. Es produeix també un procés de substitució progressiva dels boscos de pinedes pels boscos climàtics, principalment l'alzinar.

El paisatge agrari de la Regió Metropolitana de Barcelona pateix una dinàmica marcadament regressiva, combinada amb l'augment de la grandària mitjana de les explotacions i l'homogeneïtzació dels conreus. La dinàmica es veu sotmesa a canvis provocats per l'evolució dels rendiments econòmics dels conreus (en bona part condicionats per les subvencions fixades per la política agrària comuna (PAC)) i per l'envelliment de la població dedicada al sector. També està condicionada per la pressió urbanitzadora de l'àmbit que en alguns casos ha suposat una transformació directa de l'ús del sòl però en molts d'altres ha afavorit l'abandonament de conreus per les simples expectatives de futuribles urbanitzacions. Finalment, s'observa una implantació d'altres usos no agrícoles en l'espai rural. Globalment, això comporta una pèrdua del paisatge agrícola històric i provoca una degradació i uniformització del paisatge. Quantitativament, els percentatges passen del 40% de superfície agrària el 1987 a només el 15% el 2002, i tot fa pensar que aquesta dinàmica podria continuar. Cal destacar que els territoris de la Plana del Penedès i l'Alt Maresme presenten els índexs més elevats de manteniment de superfície agrícola.

Es van perdre progressivament les àrees de conreu situades a l'interior i al voltant de les principals masses forestals de la Regió Metropolitana de Barcelona. Cal destacar casos com els de la ciutat de Barcelona o els àmbits d'Ordal-Garraf, el Montnegre o el Montseny, que el 1999 ja havien perdut la pràctica totalitat del seu sòl agrari. Aquest fet, com ja s'ha dit, comporta una homogeneïtzació del paisatge a causa de la desaparició d'espais oberts i l'augment de la superfície ocupada pels boscos, tot incrementant el risc d'incendi.

Es produeix un fort impuls i dinamisme del conreu de la vinya a la comarca del Penedès, que permet el manteniment d'un paisatge vitivinícol mediterrani de qualitat i representa un valor paisatgístic de primer ordre.

Es desenvolupa una important consciència social, sobretot d'àmbit local, per la defensa i el manteniment dels espais agrícoles de la Regió Metropolitana de Barcelona. Destaca la significació que té el Parc agrari del Baix Llobregat per al manteniment d'un paisatge agrícola i natural sotmès a una pressió urbanística i d'infraestructures molt potent, així com d'altres iniciatives de protecció i gestió d'espais agraris amenaçats, que neixen dels ajuntaments o de reivindicacions populars per evitar la pèrdua de paisatges productius i identitaris, com són el Parc rural de Gallecs a Mollet del Vallès, el Parc agrari de Sabadell, el Parc rural de la Torre Negra a Sant Cugat del Vallès, el Parc agrícola de les Cinc Sènies a Mataró i l'Espai agroforestal de Llevant a diversos municipis del Vallès Occidental; o altres iniciatives que no s'han desenvolupat tant profusament com l'Espai agroforestal del Penedès, el Parc rural de Montserrat, el Parc agroforestal de Montbaig-Montpedrós-Puig Vicenç, el Parc agrícola d'Alella, el Parc agrícola del Vallès o el Parc agrari del delta de la Tordera.

Aparició d'un conjunt ampli i molt divers de construccions aïllades i instal·lacions en sòl no urbanitzable, vinculades o no a l'agricultura, com ara moderns coberts de maquinària agrícola, granges ramaderes, naus d'usos diversos, antigues fàbriques, parcs solars, etc. Sovint aquestes construccions són precàries, tenen acabats deficients i una imatge de baixa qualitat; de vegades tenen usos desvinculats del medi rural i no s'adapten a les característiques de l'entorn. Com a resultat, poden tenir un impacte negatiu sobre el paisatge, que augmenta per acumulació fins a donar-li un caràcter periurbà.

Progressiva transformació de paisatges amb elevada exposició visual a causa de la proliferació d'activitats extractives per abastir el sector de la construcció i de l'obra pública. Aquest fenomen es localitza sobretot a les pedreres del turó d'en Joan de les Dents-turó de l'Orella (Badalona); sud i nord del turó del Pou de Glaç (Sant Fost de Campsentelles); la Vallença (Badalona); nord i sud del turó de Montcada (Montcada i Reixac); turó de Can Ribes-puig d'Olorda (Sant Feliu de Llobregat); Can Carreres (Rubí); serra del Misser (el Papiol); pla d'en Mas (Sant Boi de Llobregat); nord-est del pla de Sant Joan (la Palma de Cervelló); pla de Claperons (Vallirana); est i oest de la Cocona (Subirats, Cervelló); nord del puig del Cérvol (Gavà); les Pedrisses (Sitges) i Olivella (Vilobí del Penedès).

El canvi climàtic és una de les dinàmiques globals que pot influir en l'evolució del paisatge. A banda de l'afectació a la biodiversitat (que, en termes globals, tot apunta que a la llarga disminuirà), l'efecte més directe del canvi climàtic en el futur és el procés de regressió que pot patir el perfil de la costa, especialment a les àrees planeres del delta de la Tordera i el Llobregat, així com a tota la costa de la Plana del Garraf i el Maresme.

Sobre els paisatges que, per la seva singularitat, heterogeneïtat o complexitat, requereixen una atenció especial en la gestió

El paisatge agroforestal del Vallès presenta, tot i haver estat objecte d'una urbanització molt intensa, un mosaic en què predominen els conreus herbacis de secà, que formen franges ondulades i paral·leles als espais careners (ocupats per bosquines de pi i alzina) i al fons de vall també s'alternen amb franges industrials que han ocupat les antigues zones de regadiu al voltant dels afluents del Besòs i de la Tordera. Cal, sobretot, definir línies d'acció apropiades a les característiques del territori vallesà, tot distingint àmbits de gestió i ordenació dins del mosaic agroforestal, amb objectius diversos com preservar i potenciar els corredors paisatgístics d'interès agroforestal, definir figures de gestió per a la millora del paisatge agroforestal o recuperar els espais agroforestals degradats com a espais d'oportunitat per a reforçar la qualitat paisatgística de l'entorn.

El paisatge de vinyes del Penedès es caracteritza tant per la seva matriu homogènia i singular, amb un patró agrícola molt característic i una estructurada xarxa de camins rurals, com per la seva dimensió i la seva llarga història. Les estratègies a desenvolupar són: promoure la diversitat paisatgística de la plana amb la finalitat d'aconseguir un paisatge sostenible en termes ambientals i productius, potenciar la xarxa local de carreteres i camins rurals com a estructura organitzadora del paisatge de la plana i assegurar una correcta integració paisatgística del desenvolupament de l'eix territorial d'infraestructures i assentaments en relació amb l'entorn agrari.

El paisatge del espais agrícoles del Maresme i la Tordera es caracteritza pels cultius d'horta en estructura lineal al llarg de les valls (al Maresme) i els conreus herbacis de regadiu en la vall fluvial i el delta (a la Tordera), que fan una transició harmònica entre el litoral humanitzat i les serres forestals del Montnegre i l'Ardenya. Cal, sobretot, reforçar la continuïtat territorial dels espais agrícoles entre la serralada Litoral i el mar, establir una nova lògica funcional i, per tant, estructural de les peces agrícoles del Maresme, definir figures de protecció i/o gestió que reconguin els espais i productes agraris de qualitat i tractar els entorns degradats mitjançant la recuperació de l'espai agrari.

El paisatge del congost de Montcada, on la mixtura d'elements configura un paisatge molt característic, està format per la barreja de teixits forestals, agraris, de ribera i urbans de tota mena, però té una manca d'identitat pròpia i un encaix poc harmònic. Són necessàries, sobretot, mesures per restaurar i potenciar els paisatges dominants que actuen com a límit, referent visual i fons escènic del Congost i mesures per conservar i millorar tant els paisatges adjacents a les infraestructures viàries i ferroviàries com les mateixes infraestructures (aprofitant els espais adjacents, marginals o intersticials).

El paisatge del corredor del Llobregat s'ha vist alterat per la construcció de diverses infraestructures i el creixement dels nuclis urbans i polígons industrials, que ha suposat la desnaturalització del corredor fluvial, així com la desfiguració del parcel·lari agrari característic de regadiu i els fruiters del fons de la plana al·luvial. Són necessàries, sobretot, mesures per requalificar i consolidar el caràcter de les franges de paisatges que es disposen al llarg del corredor, per continuar millorant-ne la imatge amb un tractament adequat dels intersticis i altres espais d'oportunitat i per assegurar-ne la connectivitat transversal i la qualitat dels paisatges concernits.

Sobre els objectius de qualitat per als paisatges de la Regió Metropolitana de Barcelona

Els objectius de qualitat paisatgística formulats per a la Regió Metropolitana de Barcelona són els següents:

1. Uns paisatges agraris dinàmics i productius, amb funcionalitat econòmica, social i ambiental, que preservin els elements culturals i històrics (murs de pedra seca, barraques de vinya, pous de glaç, recs i canals, etc.) que els doten d'identitat pròpia.
2. Uns paisatges naturals i forestals ben gestionats, amb criteris productius viables ecològicament, que compaginin l'activitat agropecuària amb l'accessibilitat per a activitats lúdiques i pedagògiques i el respecte per l'entorn natural i preparats contra les principals amenaces (incendis, erosió, canvi climàtic, espècies invasores...).
3. Uns paisatges a l'entorn dels rius Besòs, Foix, Llobregat i Tordera i de la resta de cursos hídrics metropolitans amb continuïtat i qualitat tant en els trams urbans com naturals mitjançant la millora de la gestió de l'aigua i dels hàbitats, la restauració i l'assignació d'usos socials i naturals compatibles.
4. Unes infraestructures de mobilitat, energètiques i de telecomunicacions (xarxa viària i ferroviària, conduccions de gas i d'electricitat, etc.) amb una bona inserció paisatgística, especialment les viàries.
5. Un sistema d'itineraris i miradors que afavoreixi la connectivitat respectuosa entre les ciutats, els espais rurals, els espais naturals i els elements paisatgístics significatius (miradors, fonts, patrimoni cultural, elements amb valor simbòlic, etc.), que emfatitzi les panoràmiques més rellevants i que permeti a la població interactuar amb la diversitat de matisos dels paisatges urbans, periurbans, rurals o naturals de la Regió Metropolitana de Barcelona.

6. Uns fons escènics que mantinguin els referents visuals identitaris de la Regió Metropolitana de Barcelona.
7. Un sistema de ciutats compactes, amb un creixement i uns límits urbans ordenats acuradament i endreçats paisatgísticament, amb complexitat d'usos, que evolucioni d'acord amb la identitat del lloc i les seves preexistències, tot evitant els creixements aïllats i la banalització.
8. Unes urbanitzacions endreçades, dotades d'elements de qualitat paisatgística, que mantinguin els elements d'identitat i minimitzin el seu impacte visual.
9. Unes àrees especialitzades (industrials, logístiques, comercials, de producció d'energia) amb major qualitat estètica i integració paisatgística, especialment les de nova creació.
10. Un paisatge litoral de qualitat, respectuós amb les singularitats i la identitat paisatgística de cada lloc (espais naturals, dunes, camins de ronda, fars, edificis modernistes i colonials, passejos marítims, *tinglados* i instal·lacions portuàries), amb una regulació adient dels usos admissibles i una especial cura en les intervencions.
11. Uns espais marginals (pedreres, abocadors, etc.) que recuperin o millorin la seva qualitat paisatgística mitjançant la restauració o, si escau, la implantació d'usos compatibles de difícil ubicació en altres espais (rocòdroms, circuits de motocròs, etc.).

